

140 . Pietrele | Comuna: Băneasa | Județ: Giurgiu | Punct: Gorgana | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 101038.01

Perioade: Preistorie

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu

Tipuri sit: exploatare/carieră

Categorii sit: Civil, Domestic, Religios, ritual și funerar

Autori: Nico Becker, Norbert Benecke, Alexandru Dragoman, Richard Ehrich, Ivan Gatsov, Lili Gatsova, Cristina Georgescu, Svend Hansen, Katherine Hoppe, Jorrit Kelder, Florian Klimscha, Ute Koprivc, Michael Müller, Pepa Nedelčeva, Sorin Oanță-Marghitu, Agathe Reingruber, Christoph Schröder, Baoquan Song, Daniel Spănu, Bogdan Tănăsescu, Meda Toderas, Tilmann Vachta, Alexandru Vulpe, Jürgen Wunderlich

Instituții: Ruhr-Universität Bochum, Germany, Deutsches Archäologisches Institut, Orient Abteilung, Berlin, Germany, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Freie Universität, Berlin, Germany, Nov Bîlgarski Universitet, Sofia; Bulgaria, Nov Bîlgarski Universitet, Sofia; Bulgaria, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Deutsches Archäologisches Institut, Eurasien Abteilung, Berlin, Germany, Freie Universität, Berlin, Germany, Instiuție Nedefinită, Deutsches Archäologisches Institut, Eurasien Abteilung, Berlin, Germany, Ruhr-Universität Bochum, Germany, Freie Universität, Berlin, Germany, Nov Bîlgarski Universitet, Sofia; Bulgaria, Muzeul Național de Istorie a României, Deutsches Archäologisches Institut, Eurasien Abteilung, Berlin, Germany, Ruhr-Universität Bochum, Germany, Ruhr-Universität Bochum, Germany, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Muzeul "Teoharie Antonescu", Giurgiu, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Ruhr-Universität Bochum, Germany, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Freie Universität, Berlin, Germany

Raport

Cea de-a treia campanie de cercetări arheologice de la Pietrele-Gorgana¹ s-a desfășurat în perioada 19 iulie–2 septembrie 2005 și a avut următoarele obiective: reconstituirea peisajului din perioada neo-eneolitică prin studiul geomorfologic al zonei; continuarea prospecțiunilor geomagnetice² pe suprafața tell-ului și în zona învecinată; continuarea săpăturilor arheologice în secțiunile B și F începute în campaniile anterioare.

Tell-ul Gorgana de la Pietrele se află pe terasa râului Comasca, afluent al Dunării. Spre S se întinde lunca Dunării constituită din nisipuri fine, măloase și argiloase. Mai multe foraje efectuate în campania 2005 în această zonă indică o diferență de cca. 6 m între nivelul actual al luncii și cel din neo-eneolitic. Zona dintre tell și Dunăre era ocupată în trecut de mai multe bălți (dintre care cea mai importantă era Balta Pietrele) care au fost desecate în anii '60. Zona ocupată de fostele bălți este constituită astăzi de mături și nisipuri argiloase.

Prospecțiunile geomagnetice efectuate în zona din jurul tell-ului au confirmat existența la V a necropolei acestuia. De asemenea, un rezultat notabil este detectarea pe marginea terasei, în imediata apropiere a tell-ului, a unor construcții similare celor de pe tell, o situație asemănătoare siturilor de la Podgoritsa³ și Omurtag⁴. Pe suprafața tell-ului, cercetările geomagnetice au confirmat observațiile din campania anterioară potrivit cărora construcțiile sunt dispuse pe 4 rânduri (șiruri) paralele. Este demn de remarcat faptul că atât săpăturile mai vechi efectuate de Berciu⁵ și de un profesor de istorie în anii '80 cât și cele ale noastre au surprins pe întreaga suprafață actuală a tell-ului doar 3 șiruri de construcții. Este posibil ca structurile de pe celălalt rând, detectate prin măsurătorile geomagnetice, neafectate încă de săpăturile noastre, să fi fost ridicate pe terase amenajate artificial. De asemenea, rezultatele măsurătorilor geomagnetice indică faptul că dispunerea construcțiilor pe rânduri și orientarea acestora se păstrează chiar și în partea de SV a tell-ului unde, datorită săpăturilor lui Berciu și a altor intervenții moderne, există o diferență de cca. 3 m față de nivelul original al tell-ului.

În secțiunea B, deschisă în 2002 în partea de NV a tell-ului și prelungită spre V cu 3 m în 2004, au fost cercetate până acum 2 construcții separate de o zonă cu depuneri de cenușă și lentile de pământ verzui care conțineau multe oase de animale și cochilii de scoici⁶. Construcția din sectorul de E a secțiunii B avea 2 vetre și 2 instalații cu pereți de lut de formă semiovală, respectiv, rectangulară. Sub instalația de formă rectangulară, aflată în partea de NE a secțiunii, în campania precedentă am găsit o vatră. În contrast, construcția din sectorul de V al secțiunii nu avea nici o instalație. Singura vatră descoperită acoperea mai multe vase de pe podina construcției⁷. În 2005, pentru a surprinde limitele acestor construcții, secțiunea B a fost prelungită spre N cu 2 m (dimensiunile actuale fiind 16 x 9 m). Nu au fost surprinși pereți în elevație, limitele construcțiilor fiind sub forma unor aglomerări de bulgări de chirpici care suprapuneau un strat de pământ ars la negru. Între fragmentele de chirpici și sub acestea au fost descoperite mai multe vase întregi și întregibile. În partea de N a construcției P04B43 din sectorul vestic al secțiunii, sub vasele acoperite de bulgări de chirpici am găsit mai multe piese de silex, 2 fusaiole și câteva oase. Depunerea de pământ cenușiu verzui, cu cenușă, oase, cochilii de scoici, care separă cele două construcții continuă și ea spre N. În interiorul acestei depuneri a fost cercetată o lutuială arsă la roșu. Deasupra și sub această lutuială am găsit câteva oase umane. Săpăturile au continuat apoi pe întreaga suprafață a secțiunii B. Spațiile construite cercetate în campaniile anterioare își păstrează conturul fiind în continuare separate de „zona menajeră”. În campania din 2005 au fost săpate câteva secvențe ale acestor spații construite. În sectorul estic, săpătura s-a desfășurat într-o depunere de lut gălbui pe care a fost ridicată o vatră în colțul de NE al secțiunii și în care se adăncea o groapă (golită în campania precedentă) care conținea mai multe greutateți de lut. Vatra avea 4 refaceri, în relație cu a doua fiind o aglomerare de vase întregi și fragmentare descoperite în depunerea de lut gălbui. În aceeași depunere, în partea de S a sectorului, a fost descoperit un fragment mare de vatră dezafectată, răsturnată. Depunerea de lut gălbui se întinde în cea mai mare parte a spațiului construit din sectorul estic, cu excepția unei zone de formă rectangulară constituită dintr-o depunere de pământ cenușiu-verzui, unde, alături de multe oase de animale și ceramică, am găsit câteva obiecte din cupru.

Sub construcția din sectorul vestic al secțiunii B s-a săpat, de asemenea, în depuneri de lut gălbui cu puțin material arheologic, până la un nivel căruia îi aparține o vatră care va fi cercetată în campania viitoare. Pe latura de V și S, de-a lungul profilelor secțiunii, au fost demontate resturi ale unor pereți incendiați. Cele două spații construite sunt în continuare separate de depuneri de pământ cenușiu-verzui, cenușă, cu oase de animale și umane, cochilii de scoici. Și în această campanie, în aceste depuneri am găsit multe obiecte de cupru, majoritatea întregi, piese din os, corn, silex. Dintre figurine atrage atenția una din os, împodobită cu piese de port (verigi de cupru la glezne și patină verzuie în zona perforațiilor de la cap, mai multe perle mici, discoidale, probabil din scoică, în zona gâtului). Figurina, întreagă, a fost depusă „pe spate” în spațiul dintre construcții, într-un strat de pământ cenușiu cu multe oase și cochilii de scoici. Lângă figurină erau mai multe perle cilindrice din cochilii de scoici, 2 obiecte de cupru și un fragment de scoică *Spondylus*.

În secțiunea F, deschisă în 2004 în partea de S a tell-ului, săpătura noastră a surprins resturi din 2 construcții separate de depuneri de pământ cenușiu-verzui cu multe oase de animale și cochilii de scoici⁸. În 2005, secțiunea a fost prelungită cu 4 m (dimensiunile actuale fiind de 11 x 8 m) pentru a surprinde jumătatea de E a construcției P04F16. În stadiul actual al cercetării, după prelungirea secțiunii, am surprins părți importante din 3 spații construite (unul în centrul secțiunii, celelalte în zone înguste aflate de-a lungul profilelor de V și E) separate de ceea ce în mod convențional numim „zone menajere”. Au fost săpate secvențe din toate spațiile construite. În construcția din centrul secțiunii, săpătura noastră s-a oprit pe o depunere de lut gălbui, cu lentile verzui, care acoperă, în partea de N, lângă profilul secțiunii, o instalație de formă rectangulară, cu pereți subțiri, din lut gălbui. Resturi din peretele de V, neincendiat, se păstrează în profilul de N al secțiunii. Pe această depunere a fost descoperită în campania precedentă o vatră de formă rectangulară (P04F58) mărginită pe latura de N de o gardină din lut gălbui. În 2005, am găsit în partea de E a acestei construcții neincendiate două zone de formă neregulată, cu lipitură puternic arsă, asemănătoare cu cea a vetrei mai sus menționată. De asemenea, în prelungirea secțiunii F, am găsit în situ resturi din pereții de S și E, neincendiați, ai construcției. De-a lungul peretelui de E, în exteriorul construcției, existau concentrări de cochilii de scoici și oase care, în unele cazuri, acopereau fragmente de chirpici căzute din perete. La fel ca în campania precedentă, în partea de S a construcției, printre bulgării nearși de chirpici am găsit multe oase de animale și obiecte din corn. La N de construcție exista o depunere de pământ verzui cu multe oase de animale. Peste această construcție a fost depus un strat de lut de culoare verzuie în care se afla

o vatră de mari dimensiuni, distrusă, răsturnată.

Următoarea secvență importantă a biografiei acestui spațiu este reprezentată de construcția incendiată P04F16. În 2004 au fost surprinse în situ resturi din podină, o parte din perețele de V al construcției și, lipită de acesta, o „instalație” de formă ovală cu pereți subțiri din lut (asemănătoare unei gardine)⁹. Cele mai multe vase au fost găsite în partea de N a construcției, unde marcau limita dintre aceasta și o „zonă menajeră”. Săpătura din 2005 a dezvelit jumătatea de E a acestei construcții incendiate. Bulgării de chirpici din pereții prăbușiți acopereau întreaga construcție. În ciuda eforturilor, nu am reușit să surprindem resturi ale pereților păstrați în elevație. Doar 3 fragmente mari de chirpici ar fi putut să aparțină peretelui de E al construcției. Resturi din podină, sub forma unui strat de lut gălbui, uneori ars la roșu, gros de cca. 5 cm, au apărut doar în partea de S. Sub podină și pe toată suprafața de sub construcție exista un strat de pământ care a ars la negru în urma incendierii construcției. Pe podină a fost ridicat peretele de S al unei instalații de formă rectangulară (P05F108), din care s-au mai păstrat doar perețele de N și părți din cel de V, mai ales în zona colțurilor. Peretele de E lipsește complet, câteva fragmente mari de lipitură de vatră fiind găsite lângă capătul de E al peretelui sudic al instalației. Aceste fragmente de lipitură de vatră erau răsturnate pe un strat de pământ ars la negru cu care de altfel era umplută și instalația. Podina construcției lipsea în spațiul pe care s-a ridicat instalația. Păstrați în elevație până la 30 de cm, pereții sunt făcuți din mai multe rânduri de lipituri, având grosimea de 14-15 cm. Prezența fragmentelor de lipitură ar sugera interpretarea „instalației” ca fiind o vatră distrusă, mai ales că lângă perețele de N am găsit 2 fragmente de gardină. În acest caz ar trebui să ne imaginăm o „cutie” cu pereți din lut, umplută cu pământ. Peste umplutura de pământ s-a adăugat un strat de lutuială, iar pereții au fost rotunjiți pentru a se forma o gardină. În partea de S a construcției, pe podină și mai ales lângă perețele sudic al instalației, erau multe vase întregi sau sparte pe loc. Lângă colțul de SV al instalației a apărut alta (P05F117), de formă rotundă cu diametrul de cca. 40 cm. Peretele acesteia, din chirpici ars până la vitrifiere, era prăbușit în interior, peste o piatră mare și un strat de lut, ars la roșu, care s-a păstrat mai ales de-a lungul peretelui. Piatra care constituia „podina” instalației suprapunea altă piatră sub care a apărut un străpungător de cupru. În special în depunerile de sub aceste instalații am găsit multe oase de animale și cochilii de scoici.

Partea de N a construcției (P05F110) surprinsă în prelungirea secțiunii constă într-o depunere constituită din fragmente mici de chirpici, foarte friabili, cu aspect de umplutură, în care am găsit foarte multe fragmente ceramice, un obiect din cupru și o grămadă de cereale carbonizate. Peste această depunere erau bulgări mari de chirpici. Într-un mod asemănător cu situația din 2004 din partea de NV a construcției, peste bulgării mari de chirpici din dărâmătură, uneori printre aceștia sau direct pe un strat de pământ ars la negru de sub chirpici, au apărut fragmente de la vase mari și chiar o jumătate de cupă asemănătoare celor din setul găsit anul trecut¹⁰ (P04F9). La N de construcție exista o depunere de pământ cenușiu-verzui cu multe oase și cochilii de scoici (P05F111). Resturi ale dărâmăturii construcției se pot observa în profilul de N al secțiunii sub forma unei aglomerări de bulgări de chirpici (la E) și, în continuare, spre V, o dungă de pământ ars la negru care suprapune stratul de pământ de culoare cenușiu-verzui (P05F111) amintit mai sus.

În partea de E a secțiunii, pe o zonă lată de cca. 1 m de-a lungul profilului, am cercetat extremitatea vestică a unei construcții neincendiate. Fragmentele nearse de chirpici, de culoare galbuie, printre care am găsit fragmente ceramice și, uneori, oase de animale, acopereau o instalație rectangulară din care am surprins 2 pereți subțiri din lut de culoare galbenă. Pe podina instalației erau mai multe fragmente ceramice și un vas spart pe loc, acoperit cu un strat de cenușă. De-a lungul profilului de V al secțiunii, încă din campania precedentă am început să cercetăm o construcție incendiată. În partea de S, aceasta este suprapusă de o altă construcție neincendiată.

Aceste spații construite sunt separate de depunerii de pământ cenușiu-verzui, cu multe oase și cochilii de scoici. Ca și în campaniile precedente, în aceste depuneri am găsit multe obiecte de cupru, topoare și lame de silex, figurine. De altfel, cele mai multe obiecte de cupru au apărut în aceste depuneri, doar 3 dintre ele aparținând construcției din centrul secțiunii. În unele cazuri aceste depuneri de pământ cenușiu-verzui cu oase și cochilii de scoici acopereau dărâmătura unor construcții.

Ca și în anii trecuți, numeroasele figurine antropomorfe și zoomorfe, obiecte de cupru, silex, os, corn au fost înregistrate în baza de date, desenate și fotografiate în cursul desfășurării campaniei. Ceramica a fost

analizată din punct de vedere statistic și tehnologic, cele mai multe vase întregi fiind deja desenate. Materialele arheologice descoperite în cele 3 campanii de săpături arheologice (ceramică, aproape 100 de figurine, cca. 90 obiecte de cupru etc.) sunt păstrate în depozitele IAB.

Note

- 1. pentru săpăturile arheologice din 2002 și 2004, Hansen, Dragoman și Reingruber 2003; Vulpe et al. 2003; Hansen et al. 2004; Oanță-Marghitu și Dragoman 2004; Hansen et al. 2005
- 2. începute în 2004, Hansen et al. 2005
- 3. Bailey et al. 1998
- 4. Gaydarska et al. 2004; 2005
- 5. Berciu 1956
- 6. Oanță-Marghitu și Dragoman 2005
- 7. Oanță-Marghitu și Dragoman 2005
- 8. Oanță-Marghitu și Dragoman 2005
- 9. Oanță-Marghitu și Dragoman 2005, 270
- 10. Oanță-Marghitu și Dragoman 2005, 270

Informații suplimentare online

[Raportul 3466 din cronica.cimec.ro](http://raportul3466.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.foolosind.Mapserver.Cimec.ro)
